

РОЗДІЛ 1 УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 811.161.2:81'27

МОВНА БІОГРАФІЯ БІЛІНГВА (СПРОБА РЕКОНСТРУКЦІЇ)

THE LINGUISTIC BIOGRAPHY OF A BILINGUAL (AN ATTEMPTED RECONSTRUCTION)

Брага І.І.,

*orcid.org/0000-0001-6903-0409**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка*

Мету нашого дослідження вбачаємо в аналізі автобіографій та епістолярію К. Малевича і мемуарних текстів його сучасників для конструювання мовної біографії художника як білінгвальної мовної особистості. Такий підхід уможливив обґрунтувати етнокультурну самоідентифікацію К. Малевича, з'ясувати специфіку його мовної соціалізації та визначити чинники, що вплинули на мовну поведінку митця, а саме: «мова сім'ї – мова села, містечка – мова міста»; «мова дитинства – мова зрілості»; «мова думки – мова емоцій».

Ключові слова: мовна біографія, білінгвальна мовна особистість, мовна соціалізація, мовна компетенція, рідна мова, етнокультурна самоідентифікація.

Цель нашего исследования предусматривает анализ автобиографий и эпистолярия К. Малевича, а также мемуарных текстов его современников с целью конструирования языковой биографии художника как билингвальной языковой личности. Такой подход позволил обосновать этнокультурную самоидентификацию К. Малевича, выяснить специфику его языковой социализации и определить факторы, повлиявшие на языковое поведение художника, а именно: «язык семьи – язык села, местечка – язык города»; «язык детства – язык зрелости»; «язык мысли – язык эмоций».

Ключові слова: языковая биография, билингвальная языковая личность, языковая социализация, языковая компетенция, родной язык, этнокультурная самоидентификация.

The objective of this research is to analyze K. Malevich's autobiographies, letters and memoirs of his contemporaries to construct a linguistic biography of the artist as bilingual linguistic personality. This approach enabled substantiating K. Malevich's ethnocultural self-identification, ascertaining the specific character of his linguistic socialization and determining the factors influencing the artist's linguistic behavior, i. e. "the family language – the village language – the city language"; "the language of childhood – the language of maturity"; "the language of thought – the language of emotions".

Key words: linguistic biography, language socialization, language competence, mother tongue, ethnocultural self-identification.

Постановка проблеми. Соціолінгвістика особистості, об'єктом вивчення якої визначено «соціально детерміновані особливості мови конкретного суб'єкта як результат його соціалізації» [12, с. 5], поруч з іншими методами використовує метод мовних біографій. Із тлумачень слів *автобіографія* та *біографія* («Опис свого життя» [11, с. 11] і «Опис чийого-небудь життя і діяльності; життєпис. // Життєвий шлях кого-небудь» [11, с. 187] відповідно) випливає, що мовна біографія передбачає опис мовного життя окремої людини з урахуванням її мовної поведінки, мовних потреб і преференцій (дет. див., напр.: [3]). Прикладом таких досліджень можуть послугувати праці діалектологів (П. Гриценко, Л. Фроляк,

М. Лесюк, І. Демчик) і соціолінгвістів (В. Чемес, О. Палінська). Традиційне застосування методу полягає в розробленні питальника, за яким здійснюється інтерв'ю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та постановка завдання. Факти мовної (авто)біографії можливо виокремити з мемуарних текстів – автобіографій, щоденників, спогадів, листів тощо. Власне, саме такий підхід і пропонує в згаданій статті Л. Ставицька [12, с. 8–9], оперуючи результатами дисертаційної праці О. Палінської про ідіолект Ольги Кобилянської в аспекті перемикання кодів на матеріалі щоденників і листів письменниці. Мету нашої наукової розвідки вбачаємо в аналізі автобіографій та епістолярію

Казимира Малевича і мемуарних текстів його сучасників із метою конструювання мовної біографії митця. До уваги беруться дослідження найвідоміших малевичезнавців – зарубіжних (В. Маркаде, Ж.-К. Маркаде, М. Мудрак, А. Наков, А. Туровські, М. Шкандрій, Г. Демосфенова, Д. Сараб'янов, О. Шатських, І. Вакар, Т. Міхійенко) і вітчизняних (О. Найден, Д. Горбачов, І. Диченко, Т. Філевська), з-поміж яких окремо виділимо праці сумського мистецтвознавця С. Побожія, який, зокрема, розглядає постать К. Малевича в контексті історії краєзнавства Сумщини. Конструювання мовної біографії Казимира Малевича уможливить у подальшому здійснити більш глибокий аналіз мови його епістолярію.

Матеріалом нашого дослідження стали три автобіографії Казимира Малевича [7], його приватні листи «київського періоду» [5], а також спогади членів родини, друзів та учнів [4].

1. Родина. Казимир Малевич народився 11 (23) лютого 1879 р. в Києві в сім'ї шляхтича Волинської губернії Житомирського повіту Северина Малевича і шляхтянки Київської губернії та повіту Людвіки Галиновської. За етнічною належністю Северин Малевич був поляком. Дискусійним залишається питання про етнічну ідентичність його дружини. Одні дослідники вважають, що вона була полькою і, відповідно, говорять про польську родину [15, с. 5; 8, с. 219; 9, с. 13]. Інші ж доводять українське походження Л. Галиновської, вважаючи її українкою з Полтавщини [4, с. 211], і в такому разі родина ідентифікується як польсько-українська [8, с. 218; 10, с. 200].

2. Рідна мова. Рідна мова – це мова материнська (mother tongue), мова першого пізнання світу (native language, first language), мова зв'язку зі своєю сім'єю, родом (heritage language). Дет. про це див.: [1, с. 122; 19, с. 28–34].

Сімейною мовою в родині Малевичів була польська. Батько освіти не здобув, мав статус «практик», що присвоювався службовцям-самоукам [4, с. 196]. Мати отримала гарну домашню освіту: зналась на музиці й літературі, навіть писала вірші польською [15, с. 8; 13, с. 267]. Очевидно, що Людвіка Малевич була в родині мовним лідером. Тож перша соціалізація всіх дітей, зокрема і Казимира, відбувалася польською мовою [15, с. 8]. У зрілому віці К. Малевич продовжував спілкуватися з матір'ю польською. Наскільки гарно Северин і Людвіка знали польську мову? Польська мова асимільованих поляків найімовірніше зазнала впливу російської мови внаслідок асимілятивної політики Російської

імперії. Не виключено, що відчутним був і вплив української мови, з носіями якої полякам доводилося постійно комунікувати. З іншого боку, спостерігалась дія мовозберігальних соціокультурних і етнічних чинників. Костьол як важливий складник польської ідентичності, цукрові заводи, де працювала значна кількість поляків, були надійними осередками їхнього спілкування. Усе це разом із міцними традиціями збереження польської мови в родинному вихованні поляків забезпечувало її вітальність.

3. Мова села, містечка. На думку соціолінгвістів, мовний репертуар індивіда здебільшого зумовлюється середовищем перших 10–12 років життя [2, с. 208]. Відомо, що в дитинстві та юності (до 17 років) Малевич жив в українських селах і містечках: Моївка на Поділлі, Пархомівка та Білопілья на Харківщині, Вовчок і Конотоп на Чернігівщині.

У дитячій голові «народжувалися різні зіставлення, порівняння» [7, с. 10]. Художник, пригадуючи дитинство і юність, порівнює робітників цукроварні та селян, їх дозвілля, побут, включаючи розпорядок дня, одяг, гастрономічні уподобання тощо, неначе намагається довести уявному читачеві всі переваги сільського укладу. Малевич наслідував життя селян, які здавалися йому «чистими і святковими» [7, с. 17], дружив «із селянськими хлопцями, вважаючи їх завжди вільними» [7, с. 9]. Художник, наративізуючи особистий досвід (за Т. Радзівською), поступово підводить до важливої думки: «Головне ж, чим я розрізняв заводських робітників від селян, було малювання» [7, с. 10].

Як зазначає Ю. Шевельов: «На селі українська мова переважала цілковито, хоч у розмові з представниками вищих клас селяни нерідко докидали стільки російських слів, скільки знали, творячи базу того, що згодом одержало назву «суржик» [18, с. 15]. Цілком очевидно, що українську мову з усіма діалектними особливостями, поширеними на території Поділля, Слобожанщини і Сіверщини, К. Малевич вивчив «на слух», адже жодних навчальних закладів, де б викладали українською мовою і вивчали її, на той час не було. У результаті такого засвоєння мови в Малевича сформувався рецептивний білінгвізм. Малевич опосередковано повідомляє, що, перебуваючи в українському селі, він спілкувався українською. У автобіографії 1933 р., змальовуючи художників, які приїхали в містечко Білопілья розписувати храм, Малевич подає одну деталь: «Говорили вони <художники – І. Б.> російською мовою, реготали» [7, с. 25]. Тож зустрівшись із «чужими»,

українець Казимир Малевич (бо саме так він себе позиціонує в тексті автобіографії) російську мову сприймає як чужу. Отже, українська мова була для К. Малевича, як і польська, мовою дитинства, мовою, яку він засвоїв у дитячі роки, спілкуючись із сільськими дітьми.

4. Мова освіти. Політика зросійщення поширювалася на всі етноси, що мешкали на території Російської імперії. Зокрема, російська мова «домінувала в державному управлінні, літературі, освіті, охоплюючи все більше сфер людського спілкування» [14, с. XV]. Мовою навчання всіх тодішніх освітніх закладів була російська. Відповідно до Емського указу (1876 р.), заборонено «викладання будь-яких дисциплін у школі по-українському; заборонялось також тримати в шкільних бібліотеках українські книжки» [18, с. 11]. Польська мова також зазнавала утисків [13, с. 255–256].

Малевич отримав домашню освіту, навчився вільно спілкуватися польською мовою, якою читав перші книжки і молитви. За спогадами сестри Вікторії Зайцевої, Казимир «навчався у 1-й чоловічій гімназії м. Києва і мешкав у тітки Марії Антонівни» [4, с. 398]. Проте в архівах документів, які б підтверджували шкільництво Малевича, не знайдено [4, с. 405]. На сьогодні ж відомо про єдиний офіційний диплом, який Малевич отримав після закінчення п'ятикласного агрономічного училища в селі Пархомівка [15, с. 8; 6, т. 1, с. 19].

Практично в усіх біографіях К. Малевича вказано, що уроки малювання він брав у Київській Рисувальній школі Миколи Мурашка, де його наставником був Микола Пимоненко. Про це згадував сам Малевич у автобіографії 1933 р. [7, с. 29], про це писала у своїх спогадах і сестра художника. Втім, дослідники допоки не знайшли документальних підтверджень цього факту [4 с. 405; 7, с. 29]. Переїхавши до Москви, Малевич, як відомо, вдосконалював свою майстерність у студії Ф. Рерберга та безуспішно 4 рази намагався вступити до Московського училища живопису, скульптури та зодчества [4, с. 406].

Отже, російська мова в мовобутті К. Малевича посідала місце мови освіти, а польська – мови домашньої освіти.

5. Зміна місця проживання. Мова міста. Більша частина життя К. Малевича пройшла в російськомовному комунікативному просторі: у Курську, а згодом – у Москві, Вітебську, Петербурзі (Петрограді, Ленінграді). І якщо в Курську, де мешкала значна кількість українців, К. Малевич ще міг почути українське мовлення, то комунікативне середовище Москви і Петербурга було

виключно російськомовним. Художник не просто поринув у простір російської мови, він і сам стає його творцем. Йдеться не тільки про написання мистецтвознавчих робіт, а й про ті лінгвістичні експерименти, якими захоплювалися футуристи Олексій Кручоних, Велимир Хлебников та ін., до кола яких увійшов і Казимир Малевич.

Тільки наприкінці 20-х рр. ХХ ст. К. Малевич повертається до Києва, де впродовж 1928–1930 рр. працює в Київському художньому інституті. Після тривалого перебування в російських містах Малевич спілкується російською в українському місті навіть під час так званої українізації. У листі до своєї дружини Малевич так описує реакцію швейцара київського готелю: «Дуже був радий, що я говорю російською мовою» [5, с. 277]. Художниця Ірина Жданко згадує: «Спілкувались ми завжди російською. Щоправда, Малевич полюбляв вживати українські слова (наприклад, у листах до Льва Юрійовича)» [4, с. 415].

6. Мова думки. Дехто з малевичезнавців стверджує, що художник думав польською, оскільки це була його рідна мова, а ще через те, що був католиком (див. про це: [8, с. 226]). Дійсно, польською написано декілька трактатів про мистецтво. До того ж окремі картини на звороті позначені польським варіантом написання авторського прізвища (Malewicz) або мають кількаслівний коментар польською. Роботи і листи Малевича, наприклад, листи до М. Гершензона, написані російською, але рясніють полонізмами (до речі, в них багато й українізмів). Урахування факту написання більшості текстів – праць про мистецтво, автобіографій, листів – російською мовою дозволяє стверджувати, що мовою думки К. Малевича була російська.

Тривалий час дослідники вагалися, якою мовою були написані статті, опубліковані в журналі «Нова генерація» – російською чи українською [8, с. 226]. Поза тим сьогодні відомо, що статті писалися російською, а потім перекладались українською [5]. Залишається не з'ясованим, чи брав участь у редагуванні перекладу сам автор, але найімовірніше, що ні.

Листи так званого київського періоду [5, с. 263–275] написані російською, а деякі – російською впереміж з українською або ж навпаки.

Отже, К. Малевич думав російською, однак у його писемному російському мовленні спостерігаються українізми і полонізми, а в польському і українському – росіянізми.

7. Мова емоцій. Як і живопису Малевича, так і мові його текстів, у т. ч. й мемуарних, властиві емоційність, гумор, іронія та самоіронія,

подекуди – ліричне чи драматичне забарвлення оповіді, що досягається завдяки надзвичайно специфічному синтаксису, а також своєрідному добору слів і фразеологізмів на кшталт: *морда життя* [6, т. 1, с. 289], *харчевое дело* [6, т. 1, с. 172], *база треснула* [7, с. 35], *как подошли* [5, с. 275], *чтоб жарко стало* [5, с. 270]; *как кур во щи* [7, с. 35], *дело швах* [5, с. 271].

Для вираження емоцій у листах «київського періоду» К. Малевич вживає лексеми і фразеологізми української мови: *скажени куры* [5, с. 275], *писав-писав и ни гугу* [5, с. 265], *рвав собі волосья на голови* [5, с. 266, 274], *цур ему пек* [5, с. 266, 274], *до кінця світу* [5, с. 275] та ін. Чи не є це доказом того, що художник до кінця життя зберіг емоційний зв'язок з українською мовою, що дозволяє говорити про українську як intimate language (див.: [1, с. 23]).

Навіть у найтяжчий період, страждаючи від важкої хвороби, Казимир Малевич не втратив свого іронічного ставлення до життя і до самого себе. На останньому автопортреті 1934 р., виконаному олівцем, рукою художника зроблений напис: «34 г 8 июня 8 ч утра Так я выгляжу сейчас Маркс в могиле когда выхожу на улицу дети кричат Карл Маркс».

8. Самооцінка мовної компетенції. Рівень знання російської мови. Казимир Малевич відчував брак мовної освіти і давав низьку оцінку власним мовленнєвим навичкам. Дослідники зауважують: «Текст художника і зараз вражає кострубатістю, експресивністю і незалежністю від літературних Канонів і граматичних правил; це певною мірою пояснювалося неознайомленістю супрематиста з ними, в чому він ніколи не соромився зізнатися» [17, с. 15]. Харджієв згадував, що Малевич, доручаючи йому відредагувати текст автобіографії 1933 року, сказав: «Я не люблю переробляти або повторювати вже написане, – додав він. – Нудно! Пишу інше. Але я погано пишу. Ніяк не навчусь...». Далі Харджієв додає: «Однак Малевич мав дивовижну здатність фіксувати процес живої думки. Він писав з незвичною швидкістю і майже без виправлень» (цит. за: [16, с. 15]). Останнє свідчить і про те, що тексти автором здебільшого не редагувались. Оцінку свого **рівня володіння польською мовою** К. Малевич подає в одному з листів до П. Етінгера: «Пишу начебто польською, але за двадцять з лишнім років боротьби з «глухим кутом» в Росії забув польську мову» [13, с. 267]. Що ж до самооцінки **знань української мови**, відомостей немає.

9. Етнокультурна самоідентифікація. Потужним чинником польської ідентичності є

релігійно-конфесійна належність. В автобіографії 1923–1925 рр. Малевич неначе відсторонюється від релігії, а відтак – і від польської тотожності: «... ні батько ні мати не відрізнялись цим, тому що під різними приводами вивертались від церкви. Мій батько дуже любив іноді позабавлятися, запросивши в гості і ксьондза, і попа, неочікувано для них» [7, с. 84]. Можливо, це було написано в дусі тієї антирелігійної пропаганди, що провадилась у СРСР. Згодом, під час закордонної поїздки в офіційному формулярі Малевич назвався поляком, і сестра художника не змогла пояснити чому. Дослідники ж припустили, що художник був змушений шукати прихистку в Польщі [10, с. 204; 4, с. 210].

Усвідомлення української тожсамості відбувалося поступово. Так, у приватному листуванні з Львом Крамаренком подибуємо вживання лексем *українець*, *український* в іронічному і негативнооцінному контексті: «очевидно, он тоже чистокровный украинец» [5, с. 266]; «от “порядочных” украинских художник[ов]» [5, с. 266]; «настоящий украинский джентльмен а ля “Савоська”» [5, с. 271]; «Живете Вы с мальству на Украине, а до сих пор не заметили, что на Украине исключительно водятся и разводятся свинтусы и свиньи» [5, с. 268]; «До якого род[у] сельско-хозяйства треба залічити усих моих укринаемых, в який план животноводства ввести для размноженья» [5, с. 268]. В останньому листі «київського циклу» Малевич пише дуже різко й експресивно, втім пояснює причину свого гніву: «Больше не хочу быть украинцем. Что це за нация, потерявшая всю совесть, тактичность и т. д., и т. п. Что Вы всі з Кумпоном зробылы з моею выстав[к]ою. Заледві через три рокі через профсоюз виручив свої малюнкi» [5, с. 275].

Сестра споминала: «Він писався в анкетах українцем, <...> радив те саме робити і нам з братом, добре знав українську мову» [10, с. 203–204; 4, с. 210]. Пізніше, в автобіографії 1933 р. художник констатує: «...згадували Україну. Він <Лев Квачевський – І.Б.> і я були українці». Цей текст вирізняється частотним використанням лексем *український*, *українець*, *Україна* (напр.: «... жив на півдні України» [7, с. 84]; «картини, що зображували життя України» [7, с. 29]).

Означення *український* характеризує слова-символи *пісня*, *небо*, *хата (будиночок)*. Наприклад: «Я жив <...> в дуже гарньому українському будиночку, оточеному садком» [7, с. 27].

Утім, домінантним символом постає українська пісня: «До мого вікна долинали звуки пісні дівчат і хлопців. Я слухав з великим задоволенням,

спостерігаючи українське небо, де, немов свічки, палахкотіли зірки. А українське небо темне, темне, як ніде в Росії» [7, с. 10–11]. Він згадує, що селяни постійно співали – під час роботи та дорогою додому, а парубки й дівчата – ще й пізніми вечорами; споминає українське весілля з обрядовим весільним співом. Принагідно наведемо ще й такі факти: в листі до І. Жданко художник двічі повторює народнопісенне «*Де ж він милий чернобривий*» [5, с. 272]. Юрію Зайцеву, небіжу Малевича, дядько запам'ятався веселим. Згадує, що вечорами «він з моїм батьком співали українських пісень. Особливо любив він співати «Гуде вітер вельми в полі» [4, с. 417].

Малевич недаремно використовує слова на позначення українських національних страв *борщ, сало, часник*: «*борщ український*» [7, с. 11]; «*Я ріс серед цього українського сала й часнику в Конотопі*» [7, с. 27]. Автобіографію він писав у страшний для України період Голодомору 1932–1933 рр., який відобразив у своїх численних картинах. Спогади про родючу українську землю та невтомних, щедрих і творчо обдарованих селян повертали його в щасливе дитинство, яке вкорінилося разом з їхньою мовою в його свідомості.

Тож описуючи свої дитячі враження про повсякдення українського села, про українське народне мистецтво, художник Казимир Малевич, поляк за походженням, ідентифікує себе з українською мовою як мовою культурної спадщини

(cultural heritage language) та визначає свою українську етнокультурну тожсамість.

Висновки. Отже, аналіз досить контраверсійної мовної біографії Казимира Малевича дозволяє виділити її основні вектори: «*мова сім'ї – мова села, містечка – мова міста*»; «*мова дитинства – мова зрілості*»; «*мова думки – мова емоцій*». Рідною мовою, яку К. Малевич засвоїв від матері та якою відбулася перша соціалізація, була польська, нею спілкувалися в сім'ї. У дитячі роки та в юності мовою найближчого оточення була українська, оскільки майбутній художник переважно спілкувався із сільськими дітьми. Короткотривале шкільництво К. Малевича впроваджувалося російською мовою, яка після переїзду до міста – спочатку до Курська, а згодом – до Москви, Вітебська і Петербурга – стала основною мовою спілкування (функціонально першою, за Н. Шумаровою [19, с. 32], зокрема й мовою думки.

Разом із трьома мовами К. Малевич увібрав у себе й культуру трьох народів. Проте визначаючи свою етнокультурну ідентичність, Казимир Малевич усвідомлено обирає «бути українцем», засвідчує це за два роки до своєї смерті в автобіографії 1933 року – одного з найважчих років у житті української нації, оприявивши передусім витоки свого мистецького напрямку – українську фольклорно-обрядову творчість, якою було просякнуто його дитинство і юність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ажнюк Б.М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна / НАН України. Інститут української мови. Київ : УНВЦ «Рідна мова», 1999. 450 с.
2. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолінгвістика : учебник. Москва : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. 439 с.
3. Брага І.І. Мовна особистість носія українсько-російського суржику в його мовних автобіографіях. *Вісник Донецького університету. Науковий журнал. Серія Б (гуманітарні науки)*. Вінниця. 2014. № 1-2. С. 32–39.
4. Горбачов Д.О. «Він та я були українці». Малевич та Україна. Київ : СІМ студія, 2006. 456 с.
5. Казимир Малевич. Київський період 1928–1930 / заг. ред., вст. ст., уклад., коментарі Т. Філевської. Київ : Родовід, 2016. 336 с.
6. Казимир Малевич. Собрание сочинений в пяти т. / ред. коллегия Д.В. Сарабьянов (предс.) и др. Москва : Гилея, 1995–2004.
7. Малевич. Автобіографічні записки 1918–1933 / упор. А. Білоусова. Київ : Родовід, 2017. 96 с.
8. Маркаде В. Селянська тематика. Горбачов Д.О. «Він та я були українці». Малевич та Україна. Київ : СІМ студія, 2006. С. 218–226.
9. Маркаде Ж.-К. Малевич. Київ : Родовід, 2013. 304 с.
10. Найден О.С., Горбачов, Д.О. Малевич Мужичський. Горбачов Д.О. «Він та я були українці». Малевич та Україна. Київ : СІМ студія, 2006. С. 199–209.
11. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка. Т. 1. 1970. 801 с.
12. Ставицька Л. Про термін «ідіолект». *Українська мова*. 2009. № 4. С. 3–17.
13. Туровскі А. Малевич у Варшаві : пер. з польськ. Горбачов Д.О. «Він та я були українці». Малевич та Україна. Київ : СІМ студія, 2006. С. 237–298.
14. Шандра В. Мова як засіб формування національної ідентичності. *Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання. Збірник документів і матеріалів (1847–1914)*

Ін-т історії України НАН України. Центральний державний історичний архів України; упор. Г. Боряк. ТОВ «Видавництво «Кліо». Київ, 2015. С. VII–XXXVII.

15. Шатских А.С. Казимир Малевич. Москва : СЛОВО/SLOVO, 1996. 96 с.

16. Шатских А.С. Казимир Малевич: воля к словесности. *Казимир Малевич. Собрание сочинений в пяти т.* / ред. коллегия Д.В. Сарабьянов (предс.) и др. Москва : Гилея, 2004. Т. 5. С. 11–30.

17. Шатских А.С. Малевич Казимир. Черный квадрат. Санкт-Петербург : Азбука, 2001. 576 с.

18. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941) : Стан і статус. Чернівці : Рута. 1998. 208 с.

19. Шумарова Н.П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму. Київ : Київський державний лінгвістичний університет, 2000. 283 с.

УДК 811.111=161.2'1

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

ENGLISH LANGUAGE BORROWINGS IN MODERN UKRAINIAN LANGUAGE TERMINOLOGY

Дьолог О.С.,

orcid.org/0000-0002-9305-2453

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

У статті розглянуто англійськомовні запозичення в економічній термінології сучасної української мови. З'ясовано причини запозичення в українській термінологічній лексиці. Визначено місце термінів-інтернаціоналізмів, запозичених з англійської мови. Досліджено особливості функціонування економічних термінів-англіцизмів у сучасній українській мові. Зазначено, що запозичення з інших мов – природний процес, притаманний кожній розвиненій національній літературній мові, а отже, й мові науки.

Ключові слова: інновації, термін, термінологія, запозичення, економічна лексика, англіцизм.

В статье рассмотрены англоязычные заимствования в экономической терминологии современного украинского языка. Выяснены причины заимствований в украинской терминологической лексике. Определено место терминов-интернационализмов, заимствованных из английского языка. Исследованы особенности функционирования экономических терминов-англицизмов в современном украинском языке. Подчеркнуто, что заимствования из других языков – естественный процесс, который присущ каждому развитому национальному литературному языку, а соответственно, и языку науки.

Ключевые слова: инновации, термин, терминология, заимствования, экономическая лексика, англицизм.

This article is about English-language borrowings in economical terminology of modern Ukrainian language. Also were find out the reasons of borrowings in Ukrainian terminology and meaning of international terms, borrowed from English. In this article was explored specifics of functioning of economical terms-anglicisms in modern Ukrainian language. Also was indicated, that borrowings is nature process, that is typical for all national literature, and so for scientific one.

Key words: innovations, term, terminology, borrowing, economic vocabulary, anglicism.

Постановка проблеми. Запозичення з англійської мови присутні у різних мовних стилях сучасної української мови: розмовному, художньому, публіцистичному. Не обминув цей процес і науковий стиль. Останніми десятиліттями ми спостерігаємо, як активно розвивається економічна термінологія. У становленні економічної терміносистеми значну роль відіграє терміносфера англійської мови, яка продукує до терміносистем-реципієнтів велику

кількість запозичених найменувань. У зв'язку з цим виникає нагальна необхідність у теоретичному та практичному вирішенні проблем адаптації, уніфікації та стандартизації запозичених термінів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання запозичень з англійської мови в сучасній українській економічній термінології не раз ставали об'єктом наукового дослідження. Вони знайшли своє відображення в роботах Т. Пристайко,